

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3079/2017. (IV. 28.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 305. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására, valamint a jogszabály alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésére és az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseire alapított részében elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 305. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására, valamint a jogszabály alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére alapított részében visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Ráckevei Járásbíróság az előtte 1410-1.Vh.1865/2010. számon, a végrehajtást kérő kifogása alapján indult végrehajtási ügyben az eljárást az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján felfüggesztette és egyúttal bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz. Az indítványozó bíró a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 305. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és alkalmazási tilalmának kimondását kezdeményezi olyan végrehajtási ügyekben, amelyek során az ingatlan becsértékéről szóló tájékoztatást 2012. szeptember elsejét megelőzően közölték, mert álláspontja szerint a támadott jogszabály sérti az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tulajdon védelmét, az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseiben foglalt egyenlőségi szabályt és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, valamint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében elismert jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményét. A kifogásolt jogszabály többek között a Vht. ingatlan becsértékének szabályait módosító 2011. évi CLXXX. törvény (a továbbiakban: Módtv.) időbeli hatályáról rendelkezik. A bírói kezdeményezéssel támadott bekezdés első mondata szerint az ingatlan becsértékének időmúlásra figyelemmel történő ismételt megállapítására olyan ügyekben nyílhat lehetőség, amelyekben a végrehajtó a Módtv. hatálybalépését, vagyis 2012. szeptember elsejét követően közölte a becsértéket [Vht. 140. § (2)–(6) bekezdések].
- [2] Az bírói kezdeményezésre okot adó végrehajtási ügyben az indítványozó bíróság rendelt el végrehajtást az adóssal szemben, amelyet önálló bírósági végrehajtó foganatosít. Az eljáró végrehajtó 2010 áprilisában foglalta le az adós tulajdonában lévő ingatlant, majd ezt követően megállapította és közölte a felekkel az ingatlan becsértékét. A végrehajtást kérő ugyanakkor 2016 szeptemberében végrehajtási kifogást terjesztett elő az ingatlan becsértékével szemben. Álláspontja szerint a becsérték közlése óta eltelt több mint hat év során az ingatlan állapotában jelentős értékcsökkenés történt. Érvelése szerint ezért a sikeres árveréshez nélkülözhetetlen az ingatlan becsértékének leszállítása. A végrehajtási kifogás alapján eljáró bíróság megállapította, hogy a Vht. 140. § (8) bekezdése ugyan a becsérték időmúlásra figyelemmel történő újbóli megállapítására lehetőséget ad, de ez a jogszabályi rendelkezés a Vht. 305. § (3) bekezdésében foglaltak alapján kizárólag olyan ingatlan becsértékekre alkalmazható, amelyekről szóló tájékoztatást 2012 szeptember elsejét követően közölték. A bíróság ezért az eljárás felfüggesztése mellett az Alkotmánybírósághoz fordult. Álláspontja szerint a Vht. 305. § (3) bekezdése azért sérti az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében elismert tulajdonhoz fűződő jogot, mert a becsérték időmúlásra figyelemmel történő újbóli megállapíthatóságának kizárása miatt egy-egy ingatlan becsértéke az árverezés során a valós, piaci értékétől lényegesen eltérhet. Ezen kívül a bírói kezdeményezés szerint a kifogásolt jogszabályi rendelkezés az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseiben foglalt egyenlőségi szabályt

és hátrányos megkülönböztetés tilalmát is sérti, mert indokolatlanul különböztet azok között az adósok és végrehajtást kérők között, akikkel az ingatlan becsértékéről szóló tájékoztatást 2012. szeptember elseje előtt, illetve azt követően közölték. Végül a bírói kezdeményezés megjelöli az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiságból fakadó jogbiztonság elvének sérelmét is.

- [3] Az indítványozó bíró ilyen okok alapján kezdeményezi a Vht. 305. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és alkalmazásának kizárását olyan végrehajtási ügyekben, amelyek során az ingatlan becsértékéről szóló tájékoztatást 2012. szeptember elsejét megelőzően közölték.

II.

- [4] 1. Az Alaptörvény bírói kezdeményezésben felhívott szabályai:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, szülei vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

- [5] 2. A Vht. bírói kezdeményezésben támadott szabálya:

„305. § (3) A lefoglalt ingatlan becsértékének megállapítására vonatkozó, a módosító törvénnyel megállapított rendelkezéseket azokban az ügyekben kell alkalmazni, amelyekben a módosító törvény hatálybalépését követően történik meg a becsérték közléséről történő tájékoztatás. Ha az ingatlan árverésére vagy az ingatlan árverési hirdetmény közzétételére már a módosító törvény hatálybalépése előtt sor került, a következő árverés kitűzésére, az annak alapján lefolytatott árverésre és a soron következő végrehajtási cselekményekre kell e törvénynek a módosító törvénnyel megállapított rendelkezéseit alkalmazni.”

III.

- [6] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt megvizsgálta, hogy a bírói kezdeményezés megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek.

- [7] 1. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése szerint „[h]a a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.”

- [8] Emellett az egyedi utólagos normakontroll eljárást kezdeményező bírói indítványnak az Abtv. 52. § (1b) bekezdése szerinti határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha tartalmaz az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit és megfelelő indokolást is tartalmaz. Ezen kívül megnevezi a sérelmezett jogszabályi rendelkezést és kifejezetten kéri annak megsemmisítését.

- [9] 2. Az Alkotmánybíróság ennek figyelembevételével megállapította, hogy a bírói kezdeményezés az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése és az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdései tekintetében megfelel az Abtv. 25. §-ában foglalt, valamint Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban meghatározott feltételeknek. A bírói kezdeményezés ugyanakkor az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó jogbiztonság követelménye tekintetében nem tartalmaz indokolást, nem jelöli meg, miért tartja a sérelmezett jogszabályi rendelkezést ellenté-

tesnek az Alaptörvény nevesített követelményével. A bírói kezdeményezés ezért nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában megjelölt feltételnek, így az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezést ebben a részében az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.

IV.

- [10] Az indítvány nem megalapozott.
- [11] 1. Az indítványozó bíró álláspontja szerint a kifogásolt jogszabályi rendelkezés elsődlegesen az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében elismert tulajdonvédelmi szabályt sérti. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság elsőként röviden áttekinti, hogy gyakorlatában milyen felfogással érvényesül az alkotmányos tulajdonvédelem szabálya.
- [12] 1.1. Az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében előírt rendelkezés alapvető jogi védelemben részesíti tulajdont. Az Alkotmánybíróság felfogása szerint a tulajdon alkotmányjogi védelme az értékgarancia és a közérdekű korlátozás ismérvei mentén elsősorban a közhatalmi beavatkozással szemben nyújt védelmet. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában ezen kívül megállapította, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat, és nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével, sem a birtoklás, használat, rendelkezés részjogosítványaival, sem pedig negatív és abszolút jogként való meghatározásával. Az alapjogként védett tulajdonhoz való jog tartalmát a mindenkori közjogi és (alkotmányos) magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. A tulajdonhoz való alapjog a már megszerzett tulajdont, illetve kivételes esetekben a tulajdoni várományokat védi [lásd például: 3024/2014. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [43]–[44]].
- [13] 1.2. A Vht. 140. §-ban foglalt szabályok rendezik a végrehajtás alá vont ingatlan becsértékének megállapítását. A Vht. 305. § (3) bekezdése e szabályok időbeli alkalmazásáról tartalmaz rendelkezéseket. Az Alaptörvény 24. cikke (2) bekezdésének b) pontja és azzal egybehangzóan az Abtv. 25. §-ának (1) bekezdése értelmében a bíró az előtte folyamatban lévő egyedi ügygel összefüggésben kezdeményezheti jogszabály alaptörvény-ellenességének vizsgálatát {3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [5]}. Az egyedi normakontrol eljárást indítványozó bíró az előtte folyamatban lévő végrehajtási ügygel összefüggésben a tulajdonvédelem alkotmányjogi garanciájának sérelmét abban látja, hogy a végrehajtási eljárás során az ingatlan becsértékének csökkentésére a Vht. kifogásolt jogszabályi rendelkezése nem nyújt lehetőséget. Figyelemmel korábban felhívott gyakorlatára, az értékgarancia elvére és az alkotmányos tulajdonvédelemből fakadó garancia értelmére, az Alkotmánybíróság megítélése szerint ugyanakkor nem érinti az tulajdonhoz fűződő alapjog védelmi körét, ha a jogszabály egy vagyontárgy becsértékének leszállítását, vagyis értékének csökkentését nem teszi lehetővé. Az Alkotmánybíróság emellett utal arra is, hogy a Vht. tartalmazza az árverés eredménytelensége esetén követendő megfelelő eljárási rendet. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazási tilalom kimondására irányuló bírói kezdeményezést az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét állító részében elutasította.
- [14] 2. Az indítványozó bíró ezen túl hivatkozik az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseiben foglalt szabályok megsértésére is. E körben előadott álláspontja szerint a kifogásolt jogszabály indokolatlanul különböztet a végrehajtási ügyekben szereplők között aszerint, hogy az ingatlan becsértékéről szóló tájékoztatást 2012. szeptember elsejét megelőzően, vagy azt követően közölték.
- [15] 2.1. Az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdésével kapcsolatos gyakorlatát az Alkotmánybíróság a 3206/2014. (VII. 21.) AB határozatban foglalta össze: „[a]z Alkotmánybíróság felidézi az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt általános egyenlőségi szabály értelmezése során kimunkált gyakorlatát, amely a jogrend valamennyi szabálya tekintetében azért biztosítja az egyenlően kezelés követelményét, mert az egyenlőség végső forrása az egyenlő emberi méltóság. A jogegyenlőség klauzulája a közhatalmat gyakorlók számára tehát azt az alkotmányos parancsot fogalmazza meg, hogy valamennyi személyt egyenlő méltóságuként kezeljenek, és szempontjaikat egyenlő mércével és méltányossággal mérjék. Ez a követelmény pedig az egész jogrendre kiter-

jed, ugyanis a közhatalmat gyakorlók kötelesek egyenlő elbánást biztosítani a joghatósága alá tartozó minden személy számára. Ebből következik, hogy egy adott szabályozás abban az esetben nem felel meg az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt alkotmányos mércének, ha végső soron az emberi méltósághoz fűződő jogot sérti. Vagyis a jogegyenlőség elve nem bármifajta különbségtételt, hanem csupán az emberi méltóságot sértő megkülönböztetéseket tilalmazza. Alaptörvény-ellenes, vagyis emberi méltóságot sértő megkülönböztetés abban az esetben állapítható meg, ha a különbségtétel önkényes. A hátránnyal járó különbségtétel az általános mérce szerint akkor minősül önkényesnek, ha nincs észszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka. Ennek ellenőrzéséhez elsődlegesen az intézkedés legitim célját szükséges vizsgálni. Ezen kívül szükséges értékelni egyfelől azt, hogy az intézkedés alkalmas-e a legitim cél eléréséhez, másfelől pedig azt is, hogy az elérni kívánt, legitim cél által kijelölt személyek köre egybeesik-e az intézkedéssel érintett személyek körével. Mindezen szempontok nyújtanak lehetőséget annak eldöntéséhez, hogy egy különbségtétel önkényesnek, észszerű indokot nélkülözőnek tekinthető-e [hasonlóan lásd: 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [22], [24]–[27], [34]; megerősítette: 23/2013. (IX. 25.) AB határozat, Indokolás [87]].” (Indokolás [23]).

- [16] Az Alkotmánybíróság a 3206/2014. (VII. 21.) AB határozatban az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésére vonatkozóan megállapította, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése az alapjogok egyenlőségét és a diszkrimináció tilalmát tartalmazza. A tételesen felsorolt tulajdonságok mellett az „egyéb helyzet szerinti különbségtétel” fordulat nyújt garanciát ahhoz, hogy az előre nem látható, de a felsorolásban szereplő tulajdonságokhoz döntő hasonlóságot mutató helyzetben élő személyeket se érhesse hátrányosan sújtó különbségtétel. Ez a nyílt felsorolás korlátlanul nem bővíthető, nem nyújt ugyanis védelmet olyan személyeknek, akiket valamely szabály éppen hátrányosan érint, de mégsem diszkriminál. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkriminációtilalom ugyanis csupán olyan élethelyzeteket ölelhet át, amelyekben az emberek öazonosságát, identitását meghatározó lényegi tulajdonságuk miatt előítéllettel, vagy társadalmi kirekesztéssel néznek szembe. Vagyis a diszkriminációtilalom alkotmányos klauzulája elsődlegesen a társadalom személyben rejlő és tetszés szerint nem változtatható tulajdonság mentén elkülönülő csoportjainak védelmét szolgálja.
- [17] Az Alkotmánybíróság következetes álláspontja szerint az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt diszkrimináció tilalma nem kizárólag az alapvető jogok védelmi körébe tartozó jogszabályokra, hanem a teljes jogrendszerre is kiterjeszthető. Ez abból adódik, hogy a diszkrimináció tilalma valójában az alaptörvényi szabályban megjelölt, az emberek öazonosságát, identitását megtestesítő tulajdonságok szerinti megkülönböztetést, vagyis a diszkriminációt tilalmazza. Ebből az is következik, hogy az ilyen különbségtétel érvényességét és igazolhatóságát az Alkotmánybíróságnak az alapjogok és nem alapjogok tekintetében egyaránt különleges szigorúsággal szükséges vizsgálnia (Indokolás [27]–[28]).
- [18] Emellett az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt klauzula védelmet nyújt a rejtett, vagy közvetett diszkriminációval szemben is. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a közvetett diszkrimináció tilalmát sérti, ha egy látszólag általános jellegű és semleges jogszabályi rendelkezés, vagy szabály végső soron a társadalomban gyakorta hátrányos különbségtétellel sújtott, az Alaptörvényben tételesen felsorolt, illetve azzal döntő hasonlóságot mutató „egyéb helyzetben” lévő személyek kizárását, kirekesztését vagy valamely lehetőségtől való megfosztását eredményezi. Az Alkotmánybíróság felfogása szerint így az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkrimináció tilalma kiterjed azokra a közhatalmi intézkedésekre is, amelyek ugyan látszólag általános, semleges és mindenkire egyformán érvényes rendelkezést tartalmaznak, de eredményüket vagy hatásukat tekintve valójában mégis az alaptörvényi szabályban felsorolt tulajdonságú társadalmi csoportot sújtanak további hátrányokkal. Vagyis végső soron egy ilyen tulajdonság valamelyikének jegyét hordozó csoport tagjainak kirekesztését eredményezik [3206/2014. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [29]].
- [19] 2.2. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a bírói kezdeményezésben kifogásolt jogszabályi feltétel a végrehajtás alá vont ingatlanok becsértékéről szóló szabályok időbeli hatályának kijelölése során objektív és tárgyilagos szempontot tart szem előtt. Ezt az objektív körülményt pedig valamennyi végrehajtási eljárásban, azonos feltételek mellett alkalmazzák. Jelen esetben tehát nincsen szó arról, hogy a kifogásolt jogszabályi feltétel önkényesen, az emberi méltóság sérelmét is előidéző szabályokat állapít meg a végrehajtási eljárásokban résztvevők tekintetében. Az Alkotmánybíróság ezek alapján a jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazási tilalom kimondására irányuló bírói kezdeményezést az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdés tekintetében elutasította.

[20] Az Alkotmánybíróság értékelése szerint a bírói kezdeményezésben kifogásolt Vht. 305. § (3) bekezdésében foglalt időbeli alkalmazásra vonatkozó szabály az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés alkalmazása során azért nem jelenthet csoportképző ismérvet, mert nem egy személyben rejlő és tetszés szerint nem változtatható – emberi önazonosságot, identitást meghatározó – az alaptörvényi szabályban felsorolt lényegi tulajdonság, hanem egy objektív feltétel. A homogén csoportba tartozás ugyanakkor a diszkrimináció tilalmának vizsgálata során alapvető és meghatározó ismérv. Az Alkotmánybíróság felhívott gyakorlata szerint ugyanis csak akkor alaptörvény-ellenes a különbségtétel, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó, egymással összehasonlítható jogalanyok között tesz különbséget. Csoportazonosság, vagyis összehasonlítható helyzet hiányában a bírói kezdeményezésben kifogásolt jogszabály nem sérti az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében előírt alkotmányos tilalmat. Az Alkotmánybíróság emellett megvizsgálta, vajon a kifogásolt jogszabályi rendelkezés sértheti-e a rejtett diszkrimináció tilalmát. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a kifogásolt szabály egy tárgyilagos, semleges és objektív körülményt ír elő, amely a végrehajtási eljárásokban résztvevő valamennyi félre egyaránt vonatkozik, és hatását tekintve egyetlen olyan csoportot sem sújt hátrányosabban, amely az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében felsorolt tulajdonság valamelyikének jegyét hordozza. A kifogásolt szabályozás kapcsán így nem érhető tetten rejtett diszkrimináció sem. Mindennek megfelelően az Alkotmánybíróság a jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazási tilalom kimondására irányuló bírói kezdeményezést ebben a részében is elutasította.

Budapest, 2017. április 11.

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/1772/2016.

